

BUGARSKA: SUDJENJA NOVINARIMA IZAZIVAJU ZESTOKE REAKCIJE

Author: [Albena Shkodrova](#)

Optuzbe protiv rumunskog novinara i BBC-a zbog koriscenja skrivene kamere pokrenule lavinu protesta protiv ogranicavanja slobode stampe.

Podnosenje optuznice protiv stranih novinara koji su koristili skrivene kamere izazvalo je buru protesta u bugarskim medijima i pozive da se izmeni zakon za koji se smatra da ometa istrazivacko novinarstvo.

Zahtevajuci da se obustavi progon reportera zbog koriscenja skrivenih kamera i uredjaja za snimanje, novinari pazljivo prate tok prvog od dva postupka za koji se ocekuje da ce biti završen 3. decembra.

U prvom postupku sudi se George Buhniciju, rumunskom novinaru sa privatne televizijske stanice, Pro TV, koji je uhapšen prosle sedmice na bugarsko-rumunskoj granici i optuzen zbog posedovanja i neovlascenog koriscena kamere skrivene u njegovim naocarima.

Posto je bio zadržan 70 sati pusten je iz pritvora, ali mu je zabranjeno da napusta Bugarsku pre kraja sudjenja.

Optuzba tereti Buhnicija da je prekršio član 339 (a) kaznenog zakona, koji zabranjuje neovlascenu "proizvodnju, koriscenje, prodaju ili drzanje specijalnih tehnickih uredjaja namenjenih tajnom prikupljanju informacija". Predvidjena je kazna zatvora do tri godine.

Ovaj novinar je izjavio za IWPR da je njegov jedini cilj bio da snimi nezakonitu trgovinu cigaretama u duty free prodavnici na rumunskoj strani granice. Izjavio je da je presao na bugarsku teritoriju zato sto je to bio jedini nacin da stigne do prodavnice koja se nalazi u pograncnoj zoni. Rekao je da u trenutku kada je uhapšen nije snimao kamerom.

Buhnicijev advokat, Milena Djakova, izjavila je da se nada da ce doci do vansudskog poravnjanja, ali kako trenutno stvari stoje, ocekuje se da ce ipak doci do sudjenja 3. decembra.

Hapsenje rumunskog novinara koincidiralo je sa drugim, povezanim slucajem u koji je umesan i britanski BBC.

Ovaj slucaj se tice BBC ekipe koja je pravila televizijski dokumentarac koji ukazuje na korumpiranost Ivana Slavkova, bugarskog predstavnika u Medjunarodnom olimpijskom komitetu, MOK.

Novinari BBC, preruseni u britanske biznismene koji nude novac glasacima iz MOK da bi osigurali uspeh Londona u pokusaju da dobije organizaciju Olimpijade 2012. godine, prikazali su snimke na kojima Slavkov pokazuje veliko interesovanje za ovu ponudu. Slavkov je izjavio novinarima iz programa Panorama da je "otvoren za pregovore" u vezi sa njegovim glasom.

Zbog ovog dokumentarca Slavkovu je suspendovano clanstvo u MOK i nije mu bilo dozvoljeno da prisustvuje Olimpijadi u Atini 2004. Bugarsko tuzilastvo je optuzilo novinare BBC za krsenje odredbi clana 339 (a). Optuzeni su za postavljanje zamke i podsticanje na primanje mita.

Glavni novinar koji je učestvovao u snimanju emisije "Kupovanje igara", Dzastin Rolet, nije više u Bugarskoj, ali lokalni mediji izveštavaju da će predstavnici BBC u Bugarskoj, uključujući i osoblje predstavnistva, fiksere i druge Bugare umesane u snimanje ovog filma, morati da se pojave pred sudom.

Kontroverzne optuzbe su pokrenule široku debatu u Bugarskoj i izazivaju ostre kritike medijskih organizacija zbog postupaka kojima se po njihovom mišljenju ugrožava legitiman rad medija.

Medijske organizacije smatraju da sadašnji zakon ne odgovara potrebama moderne demokratije, naglasavajući da po njemu čak i posedovanje skrivene kamere ili uređaja za snimanje predstavlja krivično delo.

Buhnici kaže da su burne reakcije medija već dale rezultata. "Zahvaljujući mojim bugarskim kolegama koji su u protestu bili ujedinjeni pusten sam posle sedamdeset sati, a ne posle dva meseca," izjavio je.

Ali pritisak javnosti još nije naveo javnog tužioca da odustane od optuzbi, uprkos pozivima Koalicije bugarskih medija, jedne od vodećih profesionalnih novinarskih organizacija u zemlji, da to učini.

I u samoj zajednici novinara ima razilazenja oko toga za kakve promene se treba zalagati. Većina smatra da korišćenje tajnih kamera treba da bude legitimno sredstvo prikupljanja informacija kada je to u javnom interesu. Ali razilaze se oko toga treba li postojeći zakon sasvim ukinuti ili samo izmeniti.

Kiril Vulcev, novinar koji radi za Radio Darik, nacionalnu radio stanicu, ne podržava izbacivanje spornog člana iz zakona, već samo njegovu "modernizaciju".

Podsećajući da je član 339 (a) bio usvojen 1997. godine da bi se sprečile zloupotrebe od strane službi bezbednosti, on smatra da je važno da ova odredba ostane na snazi, ali da bude izmenjena tako da novinari mogu normalno obavljati svoj posao.

Takvi pozivi nailaze na povoljne reakcije opozicionog Saveza demokratskih snaga i Novog vremena, grupacije mladih intelektualaca formirane unutar vladajuće koalicije.

Borislav Cekov iz Novog vremena izjavio je da želi da promene u ovom delu krivičnog zakona posluže kao platforma za dalju javnu debatu o sirmim nacelima na kojima se zasnivaju bugarski zakoni.

"Verujem da nacelo dominantnog javnog interesa treba da bude uključeno u bugarsko pravo, tako da oni koji otkrivaju poverljive informacije u javnom interesu treba da budu oslobođeni optuzbi," izjavio je za IWPR.

Bugarski Helsinski komitet za ljudska prava takođe podržava izmenu zakona, tvrdeći da sadašnja rešenja nisu u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

Julijana Metodijeva iz komiteta izjavila je za IWPR da će njena organizacija insistirati na promenama, mada nije optimista u pogledu spremnosti političara da reaguju. Metodijeva je izjavila da se novinari plaše da su ova dva slučaja najava novog pokušaja da se ograniče slobode medija.

Petko Georgiev, iz ProMedia, programa za podršku medijima u istočnoj Evropi u organizaciji administracije SAD, izjavio je za IWPR da sud treba "jasno da protumaci da li je bio ugrožen neki javni interes i dodje do odluke kojom ce se postaviti precedent".

Time, dodao je, "novinari u isto vreme treba da budu uvereni da ce kada rade u korist javnog interesa i u stanju su da to dokazu biti oslobodjeni svih optuzbi u vezi sa metodama koje su koristili".

Georgijev odbacuje predloge da se u krivicni zakon unese specijalna odredba za novinare, tvrdeci da bi to odmah privuklo druge ljude koji bi koristili ovu odredbu za svrhe koje ne moraju biti povezane sa javnim interesom.

Ova dva slucaja bi mogli narusiti imidz Bugarske kao moderne, vsternizovane zemlje u jednom osetljivom trenutku; zemlja ocekuje prikljucenje Evropskoj uniji 2007. godine.

Ovi slucajevi su vec izazvali kritike iz inostranstva od medjunarodnih medijskih organizacija i strucnjaka.

Novinari bez granica, organizacija sa sedistem u Parizu, obratila se drzavnom tuziocu Bugarske, Nikoli Filcevu, iznoseci svoje uverenje da je rumunski novinar "zrtva jednog apsurdnog i zastarelog zakona".

Vodece medjunarodne medijske organizacije osudile su potencijalnu primenu "kazne izrazito neprimerene strogosti za koriscenje skrivene kamere, sto je uobicajena praksa kod novinara koji se bave istrazivackim novinarstvom".

Svetska asocijacija novina i Svetski urednicki forum, medjunarodna organizacija urednika, pisale su premijeru Bugarske Simeonu Sacoburgotskom, izrazavajući svoju zabrinutost da slucaj Buhnici ima za cilj da zastrasi novinare "koji istrazuju kontroverzne ili nepozeljne teme".

Kristoforos Kristoforu, medijski strucnjak u savetu Evrope, autor dva izvestaja o harmonizaciji bugarskih zakona o medijima i komunikacijama sa evropskim standardima, kaze da kontroverzni zakon krsi clan 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, o slobodi izrazavanja. "Ne znam ni za jednu slicnu zakonsku odredbu u bilo kojoj evropskoj zemlji," izjavio je za IWPR.

U medjuvremenu, bugarski mediji su ove sedmice prihvatili da se pridrzavaju kodeksa novinarske etike, sto se tumaci kao istorijski korak u razvoju demokratije u zemlji.

Kodeks ponasanja potpisali su predstavnici prakticno svih bugarskih izdavaca i novinara posle godina sukobljavanja oko ovog problema.

Ali ova prekretnica u istoriji bugarskih medija sada se nasla u zasenku ova dva slucaja. A po misljenju mnogih, ovi slucajevi pokazuju da vazni koraci u osvajanju sloboda medija u ovoj zemlji tek treba da budu preduzeti.

Albena Skodrova je redovni saradnik IWPR u Sofiji.